

khâlisiyya

SUFISM

JOURNAL

Volume 1, Issue 2, Ocak 2023, pp 521-530

halisiyye.com/ksjournal

ABDURRAHMÂN HÂLİS KERKÛKÎ'NİN HULEFÂSINDAN DERVİŞ İSLÂM EFENDİ'NİN İCÂZETNÂMESİ

Ömer NECÂTÎ, Tasavvuf Tarihi Araştırmacısı

Email: ebuomar@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1182-2301>

Öz

Abdurrahman Halis Kerkûkî'nin hulefâsı pek çok halifesi vardır. Bunlardan biri de Kasova Yakova'da Hâlisiyye Dergâhı'nda irşâd görevini yapmış olan Dervîş İslâm Efendi'dir. 1275 yılında Abdurrahman Halis Kerkûkî'den irşâd icâzeti alan İslâm Efendi, Urumeli olarak da adlandırılan Balkanlar'da görevlendirilmiştir. Dervîş İslâm Efendi, Yakova şehrinde Hâlisiyye dergâhını tesis etmiş, Balkanlar'da mânevî feyzlerin yayılmasına gayret göstermiştir. Çalışmamızda Dervîş İslâm Efendi'nin 1275 tarihli icâzeti ve Yakova şehrindeki Hâlisiyye dergâhı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Hâlisiyye, Yakova, Dervîş İslâm Efendi

Abstract

Abdurrahman Halis Kerkûkî has many caliphes. One of them is Dervish Islam Efendi, who served as a guide in the Halisiyye lodge in Yakova. Islam Efendi, who received guidance ijazat from Abdurrahman Halis Kerkûkî in 1275, was assigned to the Balkans, also called Urumeli. Dervîş İslâm Efendi established the Halisiyye Lodge in the city of Yakova and endeavored to spread the spiritual fayz in the Balkans. In our study, Dervish Islam Efendi's ijazat dated 1275 and the Halisiyye lodge in the city of Yakova are discussed.

Keywords:

Hâlisiyye, Yakova, Dervîş İslâm Efendi

1. GİRİŞ

Tasavvuf İslâm'ın özüdür. İlâhî füyûzâtın gönül âlemine aktığı bir ulu denizdir. Hakk'a kullukta ihlâs sâhibi olmak ancak, tasavvufla gerçekleşir. Tasavvufî eğitim sayesinde, fenâ hâli zuhur eder. Fenâ hâlinden sonra da ihlâs ve ihsân hâlleri gelir. İhsân, Allahu Subhânehû ve Teâlâ'yı görür gibi kullukta bulunmak her ân o'nun huzurunda ve gözetimi altında olduğunu hatırd tutmaktır. İhlâs ise, ibâdet ve tâatin sadece Allahu Teâlâ'nın rızası için yapılmasıdır. Abdurrahmân Hâlis Kerkûkî'nin halifelerinden, Dervîş İslâm bin Hasan, Kasova'daki dergâhında, irşâd vazîfesinde bulunmuş, ilâhî füyûzâtın gönüllere ulaşmasına vesîle olmuştur. Abdurrahmân Hâlis Kerkûkî'nin o'na dediği icâzetnâme, tasavvufun inceliklerini anlama bakımından özlü bir içeriğe sâhiptir.

2. YAKOVA'LI DERVÎŞ İSLÂM EFENDİ DERGÂHI

Yakovadaki Kâdiriyye Dergâhını tesis eden, Şeyh Dervîş İslâm Efendi, Hasan isimli bir zâtın oğludur. İcâzetnâmede, babasının adının Hasan olduğu, *bu sâlih abid, nâsik, vâri', zâhid, ahiret yurduna râğîb, salih amelleri işleyen Hasan oğlu Dervîş İslâm bizim tekkemizde çok hizmet yaptı* ibâresi ile belirtilmiştir. H. 1275/ M. 1858-59 yılında Kerkükte, Abdurrahman Halis Kerkûkî'den irşâd icâzeti alan İslâm Efendi, *Urumeli* olarak da adlandırılan Balkanlar'da görevlendirilmiştir. H. 1275 tarihi aynı zamanda Abdurrahman Halis Kerkûkî'nin dâr-ı bekâya irtihâli târihidir (İcâzetnâme, Ömer Necâtî Arşivi).

1275/ 1858 yılı Şeyh İslâm Efendi'nin, Abdurrahmân Hâlis Kerkûkî'den icâzet aldığı yıldır. Araştırmacılar, Yakova dergâhının bu yılda kurulduğunu düşünmektedirler.

Yakova'da Kadirî tarîkatına ait Şeyh İslâm Efendi Tekkesi 1858 yılında inşa edilmiştir (Ahmetaj, 2012: 83). Yakova'da çok önemli tekkelerden birisi, Hacı Şeyh İslâm Efendi'nin tesis etmiş olduğu tekkedir. Hacı Şeyh İslâm Efendi bu tekkeyi hilafetnâmeyi aldığı yılda yani 1275/1858 de kurmuştur (Virmicâ, 2010: 2094).

Şeyh Dervîş İslâm Efendi'nin Yakova Hâlisiyye dergâhında zikir günü Cuma'dır. Cuma namazı dergâhta kılındıktan sonra zikir yapılmaktadır. Cum'a gecesi ihyâ gecesi olduğundan akşam namazından sonra, usûl icrâ edilir. Ardından yatsı cemâatle kılınarak dağılır (Bal, 2021: 35). Cum'a günü, Hâlisiyye silsile-i şerîfesinin okunması da icâzetnâmede belirtilen ehemmiyetli işlerdendir.

Dergâhta çok sayıda Osmanlıca ve Arapça yazma eser, eski şeyhlere ait taçlar ve eşyalar bulunmaktadır. Her cum'a namazından bir saat sonra cehrî zikir yapılmaktadır (Bal, 2021: 53).

Dervîş İslâm Efendi'nin vefâtından sonra, oğlu Mehmed Hasbî, dergâhta postnîşîn olmuştur. Mehmet Hasbî hilâfetini Kerkük'te Şeyh Ali'den almıştır. (Bal, 2021: 55). Şeyh Ali Efendi, Abdurrahman Hâlis Kerkûkî'nin en büyük oğludur. Kendisinden sonra, Kerkükte'ki Hâlisiyye dergâhında irşâd vazîfesinde bulunmuştur. Haydârîzâde İbrâhim Efendi, ceride-i tasavvufta, Abdurrahmân Hâlis Kerkûkî hakkında yazdığı makâlesinde şöyle demektedir: *Hazret-i Pîr'in güzel söz söyleme sanatı, rahmetli Şeyh Rızâ Efendi'ye geçtiği gibi, fazîlet ve irşâd makamı da hâlâ hayatta olan ve soyu temiz çocuklarının yaşça ve fazîletçe büyüğü ve en olgunu olan*

Şeyh Alî Efendi Hazretleri'ne nasîp olmuştur. Allah Teâlâ, onun uzun ömrü ile Müslümânları faydalandırsın. Muhakkak bu yavru da o aslandandır (Haydârîzâde ,1327: 4: 4-5).

Bu konuda, Abdurrahmân Hâlis Kerkûkî'nin diğerk bir halîfesi, Abdulkâdir Erbîlî ile bir benzerlik hâsıl olmuştur. Şöyle ki; Abdulkâdir Erbîlî'nin oğlu tasavvuf cerîdesi baş muharriri Urfalı Şeyh Saffet de Ali Efendi'den icâzetlidir.

3. DERVÎŞ İSLÂM EFENDİ'NİN İCÂZETNÂMESİ

Bismillâhirrahmânirrahîm

Elhamdülillâhi rabbil âlemîn. Ve's-salatü ve's-selamu alâ hayri halkıhi Muhammedin ve âlihi ve sahabihi ecmeîn.

Emmâ ba'd:

Sâlih, âbid, nâsik, vâri', zâhid, âhiret yurduna râğıb, sâlih amellere muvâzıb oğul, Dervîş İslâm ibni Hasan, bizim tekkemizde çok hizmet yaptı. Onu hilâfete yetenekli biri olarak gördük ve ona hilâfet verdik. *Rumeli'*nde onu halîfe kıldık. Ona zikir telkini ve bu yola talip olanların terbiyesi için izin verdik. Tarikat işlerinde ona itâat eden bize itâat etmiş olur. Kim de ona isyan ederse bize isyân etmiştir.

Ve ba'd:

Bu tarîkımızın silsilesini onun eline verdik. Adı geçen silsileyi, o'nun izni ile kim Cum'a günleri okursa ona feyzler ve bereketler hâsıl olur. İşlediği sâlih amellerinden hayır görür. Yine tarîkatımızın meşâyihinin (Allahu Teâla onların sırr-ı seniyyelerini mukaddes kılsın) feyzlerine ulaşır. 1275

Mühür

Abdurrahmân El-Kâdiri

1237

İcâzetnâmeye besmele, hamdele ve salvele ile başlanılmıştır. Bu ulemâ-yı kirâmın eserlerine başlamadan önce tuttıkları yoldur. Arkasından, *emmâ ba'd* ibâresi kullanılır ki, bunun anlamı *besmele, hamdele ve salvelenin zikrinden sonra bil ki* demektir.

Sâlih, âbid, nâsik, vâri', zâhid, âhiret yurduna râğıb, sâlih amellere muvâzıb ifâdesi ile icâzetnâme verilen kişi övülmekte onun vasıfları sayılmaktadır. Bu ibâre de *dînin emirlerine uygun hareket eden, Allah'a kulluk eden, Allah yolunda tâaate bulunan, dînin yasaklarından sakınıp buyruklarını yerine getiren, takvâ sâhibi, şüpheli şeylerden titizlikle sakınan, dünyâyı terk ederek kendini ibâdete veren, dünyâdan yüz çevirip âhirete râğbet eden ve güzel amel işlemeye devâm eden* anlamını taşımaktadır.

İrşâda ehil olmak için, bir mürşîd-i kâmilin eğitiminden geçmenin zarûf olduğu âşikârdır. Bunun da dergâh'ta hizmetle gerçekleştiğini metinden anlıyoruz. Abdurrahmân Hâlis Kerkûkî, bu hizmet sonucunda, Dervîş İslâm'ın Hâlisiyye yolunda halîfe olmaya ehil olduğunu, Rumeli'nde Hak yoluna tâlip olanlara zikir telkîn etmek ve onları mânen eğitmek için o'na hilâfet ve izin verdiğini belirtmektedir. Şu da bir hakîkattir ki, zikir telkîni ve mânevî eğitim için mutlaka bir kâmil mürşîdin izin ve icâzetine ihtiyâç vardır. İcâzet sâhibi, bulunduğu bölgede, mürşîdinin temsilcisi yâni halîfesi olduğundan, o'na itâat etmek mürşîde itâat, ona isyân etmek mürşîde isyân olarak tanımlanmıştır. Ancak burada ince bir nükte vardır. Bu itâatın rastgele her konuda değil tarîkat işlerinde olması şart koşulmuştur. Bu nükte, pek çok karışıklığın ve yanlış anlaşılmanın önlenmesi ve tasavvufun gerçek anlamıyla yaşanması bakımından son derece mânâlidir.

Ve sonra;

Hâlisiyye yolunun silsile-i şerîfesinin o'na verildiği ifâde ediliyor. Tasavvufî silsilelerin, inkıtâ olmadan Rasûlullah Aleyhisselâm'a ulaşması asıldır. Altın zincir gibi olan Halisiyye silsile-i şerîfesi resim 2. de verilmiştir. Silsilenin cum'a günleri Dervîş İslâm Efendi'nin izni ile okunmasının, okuyanlara feyz ve bereketler hâsıl edeceği, işlediği sâlih amellerinden hayır göreceği ve silsile-i şerîfede bulunan meşâyih-ı kirâmın feyzlerine ulaşacağı icâzetnâmede belirtilen en dakîk mârifetlerden biridir.

İcâzetnâmede bulunan mühr, Abdurrahmân el-Kâdirîye âittir. Mührün yapılış tarihi 1237 (m. 1821-22) dir. İcâzetnâmenin veriliş târihi ise, 1275 (m. 1858) dir.

4. SONUÇ

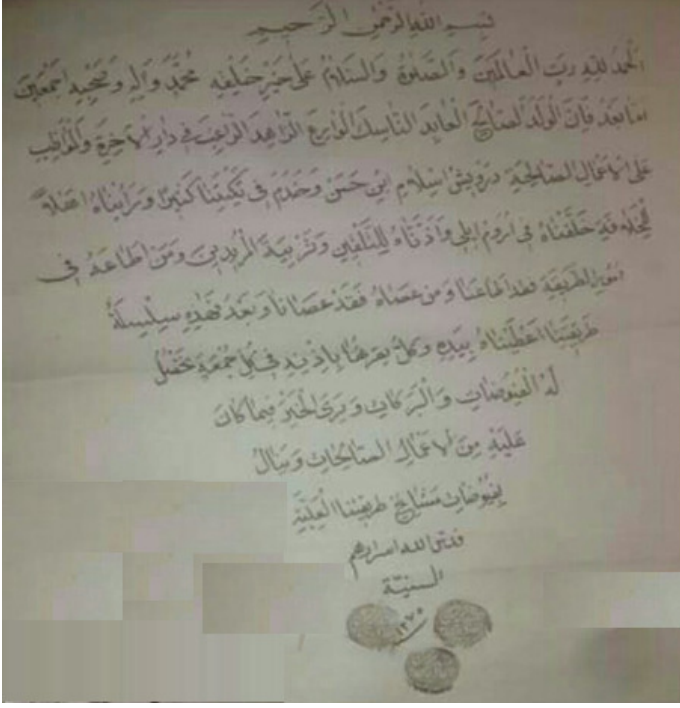
Tasavvufî icâzetnâmeler, icâzet sâhiplerinin irşâda ehil olduklarına dâir birer belge olmalarının yanısıra, özlü içerikleri ile, tasavvufun inceliklerinin marifetini elde etmeyi sağlayan bilgi kaynaklarıdır. Kitaplarda izah edilemeyen bu dakîk bilgiler, icâzetlerde, veciz bir şekilde yazılarak, ilgili tasavvuf yolunun tatbikindeki temel esasları açıklar. Dervîş İslâm Efendi'nin icâzetnâmesi de bunlardan biri olup Hâlisiyye kolunda uygulanan ancak çok fazla bilinmeyen bazı usullerin izâhını yapmaktadır. Mezkûr icâzetnâme, Abdurrahmân Hâlis Kerkûkî'nin üzerinde mührü bulunan ulaşabildiğimiz tek icâzetnâmesidir ve Hâlisiyye icâzetnâmelerinin nasıl kaleme alındığı konusunda ilmi bir örnek oluşturmaktadır.

KAYNAKLAR

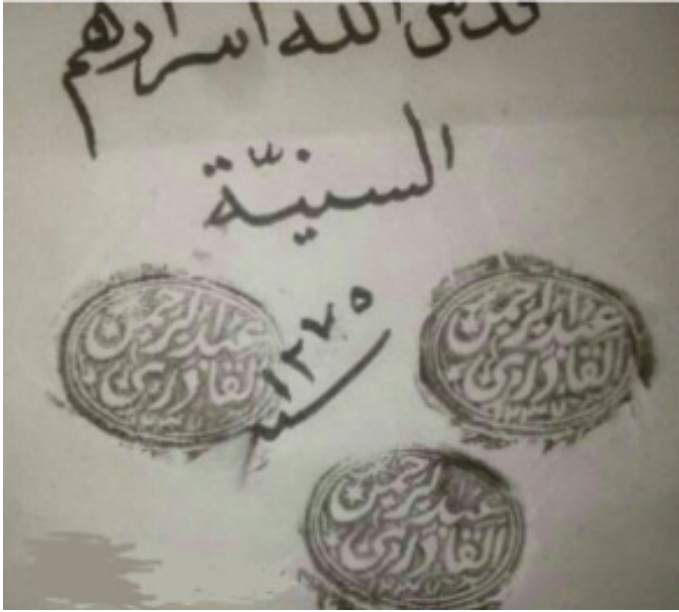
- Ahmetaj S.Şâhin (2012). *Kasova Vilâyeti İpek Sancağı'nın İdârî ve Sosyal Yapısı (XIX. Yüzyıl)*, İstanbul Üniv. Yüksek Lisans Tezi.
- Bal, M. Türker (2021). *Kosovada Kâdirilik*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniv. Tasavvuf Araşt. Ens.
- Dervîş İslâm Efendi'nin İcâzetnâmesi* (Ömer Necâfî Arşivi)
- Haydârîzâde İ. (1327). *Abdurrahmân Hâlis'in Biyografisi*, Cerîde-i Tasavvuf, 4: 4-5.
- Öğüt, M. H. (2016). *Hacı Mustafa Hayri Baba*, İstanbul: Mega Basım Yayın.
- Virmicâ, R. (2010). *Geçmişten günümüze Kasova Tekkeleri*, XV. Türk Tarih Kongresi, Kongreye sunulan Bildiriler, IV. Cilt, IV. Kısım 11/1, Ankara: T T K Basımevi.

EKLER:

Resim 1. Dervîş İslâm Efendi'nin İcâzetnâmesinin Sûreti (Ömer Necâfî Arşivi)

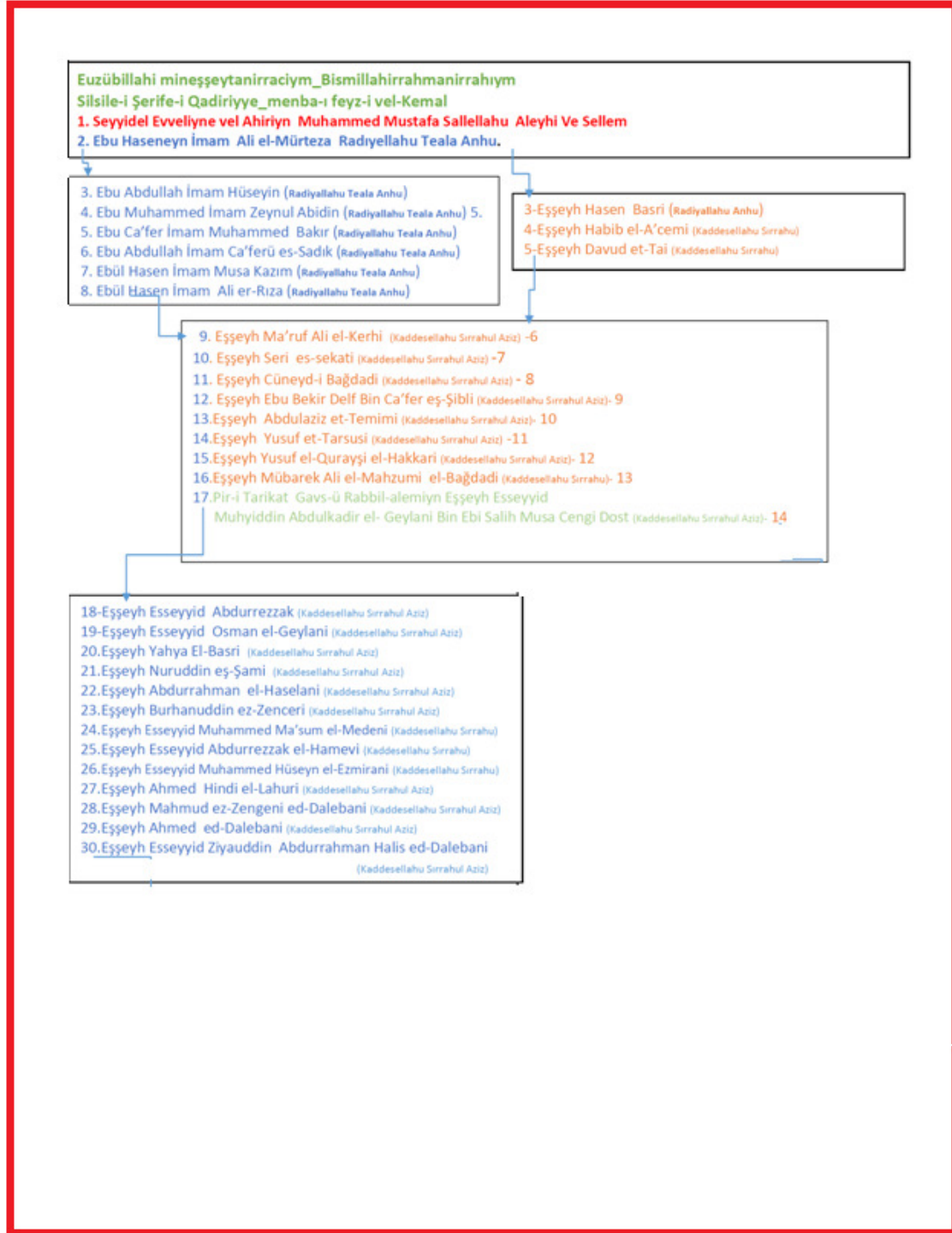
Resim 2. Abdurrahmân El-Kâdirî'nin Mühr-i Şerîfi

Resim 3. İcâzetin Arapça Metni

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و الصلوة و السلام على خير خلقه محمد و على آله
و صحبه اجمعين اما بعد فان الولد الصالح العابد الناسك الوارع الزاهد الراغب
في دار الآخرة و المواظب على الاعمال الصالحة درويش اسلام ابن حسن
و خدم في تكيئتنا كثيرا و رايناه اهلا للخلافة خلفناه في اروم ايلي و ازنا له
للتلقين و تربية المريدين

و من اطاعه في امور الطريقة فقد اطاعنا و من عصاه فقد عصانا
و بعد فهذه سلسلة طريقتنا اعطيناه بيده و كل يقرؤها باذنه في كل جمعة
تحصل له الفيوضات والبركات و يرى الخير فيما كان عليه من الاعمال الصالحات
و ينال بفيوضات مشايخ طريقتنا العلية قدس الله اسرارهم السنية ١٢٧٥
عبد الرحمن القادري ١٢٣٧

Resim 4: Abdurrahmân Hâlis Kerkûkî'nin Silsile-i Şerîfesi (Öğüt, 2016)

Resim 5: Yakova Dervîş İslâm Efendi Dergâhı (Bal, 2021: 119)

